

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціологія»

вибірковий освітній компонент
за освітньо-професійною програмою «Туризм»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 24 «Сфера обслуговування»
за спеціальністю 242 «Туризм»
мова навчання – українська

Рекомендовано кафедрою соціальних і
гуманітарних дисциплін на 2023-2024
навчальний рік.

Протокол від «29» серпня 2023 року № 2

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Соціологія»

2023 рік

Загальна інформація про дисципліну

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Соціологія» буде корисна майбутнім висококваліфікованим фахівцям для набуття знань і навичок розуміння оточуючих їх соціальних явищ та процесів, які відбуваються в даний момент в Україні, дослідження гострих суспільних питань соціальної нерівності, бідності та багатства, міжнаціональних, економічних та політичних конфліктів, процесів, які відбуваються у всіх інститутах українського суспільства, формування активної життєвої та громадянської позиції студентства, їх ціннісної орієнтації, в тому числі й професійної. Дисципліну «Соціологія» присвячено ознайомленню з об'єктом, предметом, структурою, категоріальним апаратом соціологічної науки, історичним розвитком соціологічної думки в Західній Європі і на Україні, з питаннями методології, методики та технології конкретних соціологічних досліджень, а також зі специфікою застосування результатів соціологічних досліджень та соціальних технологій у практичній діяльності.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Харламов Михайло Іванович, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, кандидат історичних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 413. Робочий номер телефону – (057) 707-34-78.
E-mail	mike1982kharlamov@gmail.com
Наукові інтереси	- проблеми соціології та соціальної і гуманітарної роботи в Україні; - історія соціології та соціально-гуманітарної роботи.
Професійні здібності	- організаторські та комунікативні здібності.
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1. Харламов М. І. Специфіка навчально-виховного процесу з соціальних та гуманітарних дисциплін у Національному університеті цивільного захисту України // Інноватика суспільствознавчої освіти XXI сторіччя: виклики і шляхи розвитку: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 12-14 травня 2016 р.). – Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2016. – С. 65-67.

	2. Харламов М.І. До питання про історію становлення вітчизняної соціальної роботи // Бочаровські читання : матеріали наук.-практ. конф. [з міжнар. участю], присвяч. пам'яті проф. С. П. Бочарової (м. Харків, 18 берез. 2016 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2016. – с. 327-328.
--	--

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щосередини з 15.30 до 16.30 в кабінеті № 413. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: сформувати світоглядну культуру студентів. У курсі соціології мають бути розкриті основні механізми взаємодії людини і суспільства, соціальні відносини та зв'язки у суспільстві.

4. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	вибіркова
Рік підготовки	2 курс
Семестр	3
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	90
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	4
- практичні заняття (годин)	-
- семінарські заняття (годин)	2
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	84
- індивідуальні завдання (науково-дослідне)	-

(Годин)	
- підсумковий контроль	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни: Для успішного навчання необхідне опанування навчальними дисциплінами: філософія, історія та культура України, правознавство, психологія.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Туризм»,
назва

вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Дисциплінарні результати навчання	аббревіатура
Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень у галузі соціології.	ДР 1
Формулювати мету, завдання дослідження у галузі соціології, володіти навичками збору соціологічного матеріалу.	ДР 2
Критично оцінювати достовірність одержаних результатів соціологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки з соціологічних проблем.	ДР 3

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Очікувані вибіркові компетентності з дисципліни	аббревіатура
Здатність відтворювати специфічні закономірності та теоретичні основи соціології.	ВК 1
Здатність організовувати соціологічні дослідження різних рівнів в установах та організаціях.	ВК 2

Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ №1. СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА.

Тема 1. СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА

Предмет і об'єкт соціології. Закони і категорії соціології. Місце соціології в системі суспільствознавства, її зв'язок з іншими науками. Структура соціологічної науки. Функції соціології. Основні етапи і тенденції розвитку соціологічної думки: Протосоціологічний період. Класичний період у розвитку світової соціології. Соціологічна думка та соціологія в Україні. Основні школи та концептуальні напрями сучасної західної соціології.

Тема 2. СУСПІЛЬСТВО: СУТНІСТЬ, ТИПИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА ТА СОЦІАЛЬНА СТРАТИФІКАЦІЯ

Еволюція уявлення про суспільство та теорії його походження. Характерні особливості сучасного суспільства. Поняття соціальної структури суспільства та суспільний розподіл праці як об'єктивна основа формування соціальних спільностей. Види соціальної структури сучасного суспільства: соціально-територіальна, професійно-кваліфікаційна та інші елементи соціальної структури.

Теорія соціальної стратифікації. Гармонізація суспільства. Середній клас як основа розквіту та стабілізації українського суспільства. Соціально - групові інтереси і потреби. Соціальна мобільність як форма соціального відтворення та її тенденції.

Тема 3. СОЦІАЛЬНА ВЗАЄМОДІЯ, СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ ТА СОЦІАЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ. СОЦІАЛЬНІ НОРМИ ТА ДЕВІАЦІЇ

Соціальна взаємодія та соціальні зв'язки. Соціальні відносини та соціальні конфлікти. Система соціального контролю. Поняття соціальної норми та їх класифікація. Функції соціальних норм. Норми моралі та права, їх походження та доля. Загальність та розбіжності моралі та права як фактори єдності суспільства та основних норм поведінки. Суперечності виникаючі між правом та мораллю. Поняття девіантності, девіантної поведінки, явище конформізму. Теорія аномії та її типи.

Тема 4. СОЦІАЛЬНІ ЗМІНИ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОЦЕСИ. СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ СУСПІЛЬСТВА І СОЦІАЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Поняття соціальних змін. Соціальні рухи, їх природа і типи. Соціальні процеси та їх різновиди. Соціально-психологічні феномени в малих та великих групах: зараження, емпатія, екстремізація групової поведінки. Типи ролей в групах. Соціометрія Морено. Натовп, маса, громада, групові та масовидні явища. Паніка. Архаїчні елементи в масовій свідомості. Соціальні рухи та їх психологічні джерела. Ефект харизми. Інституціоналізація як соціальний феномен. Види і функції соціальних інститутів. Функції соціальних інститутів та їх кваліфікація Основні риси соціальної організації.

Тема 5. ОСОБИСТІСТЬ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Соціологічні підходи до вивчення особистості та її місце в суспільстві. Соціологічна структура особистості. Соціалізація особистості. Соціальний статус та соціальна роль особистості. Поняття особистості в соціології. Соціологія особистості як галузь знань в соціології та її завдання. Особистість в системі соціальних зв'язків. Ціннісні орієнтації та установки особистості. Соціологічні теорії особистості. Теорія соціальних ролей. Соціальний статус особистості. Проблема інтеграції особистості та її рівні. Поняття соціалізації

особистості, фактори та механізми соціалізації особистості. Поняття соціальної адаптації та інтеріоризації. Виховання в процесі соціалізації.

Тема 6. КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН

Соціальна сутність культури. Структурні елементи та форми вияву культури в житті людини і суспільства. Особливості національної культури в українському соціумі

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ГАЛУЗІ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ . МЕТОДИКА І ТЕХНІКА ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Тема 7 СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї, ШЛЮБУ, ГЕНДЕРУ.

Сутність, основні категорії гендерної соціології. Проблема гендерних відмінностей у світовій соціології. Фемінізм: сутність, етапи, напрями. Сутність, предмет, основні категорії соціології сім'ї та шлюбу. Сутність родини та шлюбу у суспільстві. Структура, функції та види сім'ї. Шлюб. Проблеми сучасної сім'ї.

Тема 8. СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Статус, предмет і об'єкт соціології освіти. Освіта як соціальний інститут. Функції освіти в суспільстві. Становлення та розвиток соціології освіти та її методологічні основи. Сфера освіти та її соціологічне вивчення. Освіта та ідеологія. Стратегія освіти.

Наука, як соціальне явище, функції соціології науки. Закономірності розвитку науки. Соціальні функції науки. Наука як безпосередня виробнича сила суспільства, наука в системі управління суспільством.

Тема 9. ЕКОНОМІЧНА СОЦІОЛОГІЯ ТА СОЦІОЛОГІЯ ПРАЦІ Й ЗАЙНЯТОСТІ

Предмет і об'єкт економічної соціології. Особливості економічної та соціальної сфер суспільства. Становлення економічної соціології як науки та проблемні пошуки вітчизняної економічної соціології. Сутність, предмет, об'єкт, функції соціології праці та зайнятості Категорії соціології праці та зайнятості. Формування соціологічних ідей про працю. Роль соціології праці та зайнятості у вирішенні соціально-економічних проблем

Тема 10. СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ.

Предмет, проблематика; структура та функції соціології права. Соціологія права в системі знань про суспільство. Механізм соціальної дії та реалізації права. Соціальна природа правомірної та протиправної поведінки Науковий статус, об'єкт і предмет соціології політики. Історія становлення та сучасні дослідницькі перспективи соціології політики. Електоральні

дослідження в соціології політики.

Тема 11. СОЦІОЛОГІЯ МІСТА І СЕЛА. СОЦІОЛОГІЯ МОЛОДІ

Соціологія міста: історія розвитку, предмет, основні категорії. Урбанізація та теорії зростання міст. Сучасні теорії урбанізації. Соціологія села: розвиток, сутність, основні категорії.

Сутність, предмет, об'єкт, функції соціології молоді. Молодіжна проблематика у вітчизняній соціології.

Тема 12. СОЦІОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ

Предмет і категорії соціології конфлікту. Історія становлення соціології конфлікту. Структура, функції, причини та механізм соціального конфлікту. Попередження та розв'язання конфліктів. Методологічні прийоми дослідження конфліктів

Тема 13. ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ

Предмет, об'єкт та історія розвитку етносоціології. Етнічність як суспільне явище. Соціобіологічний, еволюційно-історичний, інструментальний та конструктивістський підхід до визначення етнічності. Національно-етнічні процеси та відносини. Національне питання та різновиди націоналізму.

Тема 14. СОЦІОЛОГІЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ СОЦІОЛОГІЯ МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

Предмет, об'єкт і функції соціології громадської думки. Суб'єкти та об'єкти громадської думки. Функції та канали висловлювання громадської думки. Теоретичні та практичні аспекти громадської думки в зарубіжній та вітчизняній соціології

Об'єкт, предмет, історія виникнення. Основні підходи до вивчення масової комунікації. Особливості функціонування ЗМІ

Тема 15. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Соціологічне дослідження: поняття, функції, види. Програма соціологічного дослідження та її компоненти. Висування гіпотез. Генеральна сукупність та вибірка у соціологічному дослідженні.

Роль опитувань у зборі первинної соціальної інформації. Види опитувань.

Аналіз документів: поняття, види, особливості застосування. Соціологічне спостереження як метод збору первинної соціальної інформації.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
2 - й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1.	7	2	-		5	
Тема 1.2.	7	-	-		7	
Тема 1.3.	6	-	-		6	
Тема 1.4.	7	-	-		7	
Тема 1.5.	6	-	-		6	
Тема 1.6.	7	-	-		7	
Разом за модулем 1	40	2	-		38	
Модуль 2						
Тема 2.1.	7	2	-		5	
Тема 2.2.	5	-	-		5	
Тема 2.3.	5	-	-		5	
Тема 2.4.	5	-	-		5	
Тема 2.5.	5	-	-		5	
Тема 2.6.	5	-	-		5	
Тема 2.7.	6	-	-		6	

Тема 2.8.	5	-	-		5	
Тема 2.9.	7		2		5	
Разом за модулем 2	50	2	2		46	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціологія як наука.	
2	Суспільство: сутність, типи, тенденції розвитку. Соціальна структура та соціальна стратифікація.	
3	Соціальні зміни та соціальні процеси. Соціальні інститути суспільства і соціальні організації.	
4	Особистість у системі соціальних зв'язків.	
5	Культура як соціальний феномен.	
6	Соціологія сім'ї, шлюбу, гендеру.	
7	Соціологія освіти та науки.	
8	Соціологія політики.	
9	Соціологія конфлікту.	
10	Етносоціологія.	
11	Методика та організація соціологічного дослідження.	2
	Разом	2

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань:

1. Механізми соціальних змін. Поняття соціального прогресу та стабільності.
2. Сутність поняття «суспільства». Типологія суспільства.
3. Соціальна структура суспільства..
4. Соціальна стратифікація суспільства.
5. Соціальна мобільність.
6. Поняття «маргінальність».
7. Сутність та різновиди соціальної поведінки.
8. Поняття соціальної норми.
9. Поняття «девіація», типи девіантної поведінки.
10. Соціальний контроль, його форми та роль.
11. Поняття «особистість» в соціології. Соціалізація особистості.

12. Взаємодія особистості та суспільства. Статуси та ролі особистості.
13. Соціальна сутність культури. Основні елементи культури.
14. Функції та види культури.
15. Закономірності розвитку науки.
16. Економіка як соціальний інститут.
17. Структура та функції економіки.
18. Соціологічний вимір праці.
19. Матеріальне та духовне виробництво.
20. Трудовий колектив.
21. Політика як соціальний інститут, функції політики.
22. Структура політики.
23. Політика і влада.
24. Політична система суспільства.
25. Місто як об'єкт соціологічного аналізу.
26. Поняття «урбанізація».
27. Соціологія села.
28. Молодь як специфічна соціально-демографічна спільнота.
29. Особливості поведінки сучасної молоді.
30. Предмет та категорії соціології конфлікту. Поняття конфлікту.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, контрольної роботи тощо. Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять	Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального	Сумарна максимальна кількість

		заняття		балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	1	2	2
	семінарські заняття	-	-	-
	Індивідуальна самостійна робота			18
Разом за модуль 1				20
Модуль 2	лекції	1	2	2
	семінарські заняття	1	5	5
	практичні заняття	-	-	-
	Індивідуальна самостійна робота			18
Разом за модуль 2				25
Разом за поточний контроль				45
II. Контрольна робота*				25
II. Підсумковий контроль (екзамен)*				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Поточний контроль

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

4-5 балів – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

2-3 бали – здобувач орієнтується в обговорюваній тематиці, наводить приклади та висловлює свої думки;

0-1 бал – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка повідомлення, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи

здобувачів вищої освіти:

- 15-18 балів – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;
- 13-14 балів – робота виконана майже на 90% від загального обсягу;
- 11-12 балів – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;
- 9-10 балів – здобувач виконав лише від 70% до 79% від загального обсягу;
- 7-8 балів – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;
- 5-6 балів – виконана частина роботи складає від 40% до 49% від загального обсягу;
- 3-4 бали – складає від 20% до 39% від загального обсягу;
- 1-2 бали – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;
- 0 бал – в цілому обсяг виконаних завдань передбачене на індивідуальну самостійну роботу складає менше 10% від загального обсягу.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем з нижченаведеного переліку або індивідуальну тему погоджену з викладачем та самостійно виконати поглиблене дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі есе, реферату або презентації.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Перелік рекомендованих завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти за модулем 1 та 2:

1. Соціальна стратифікація суспільства.
2. Соціальна мобільність.
3. Поняття «маргінальність».
4. Сутність та різновиди соціальної поведінки.
5. Поняття соціальної норми.
6. Поняття «девіація», типи девіантної поведінки.
7. Соціальний контроль, його форми та роль.
8. Поняття «особистість» в соціології. Соціалізація особистості.
9. Взаємодія особистості та суспільства. Статуси та ролі особистості.

10. Соціальна сутність культури. Основні елементи культури.
11. Функції та види культури.
12. Культурна динаміка.
13. Освіта як соціальний інститут. Процес становлення освіти.
14. Функції та мета освіти.
15. Соціологічні дослідження проблем освіти.
16. Наука. Роль науки в сучасному суспільстві.
17. Закономірності розвитку науки.
18. Економіка як соціальний інститут.
19. Структура та функції економіки.
20. Соціологічний вимір праці.
21. Матеріальне та духовне виробництво.
22. Трудовий колектив.
23. Політика як соціальний інститут, функції політики.
24. Структура політики.
25. Політика і влада.
26. Політична система суспільства.
27. Місто як об'єкт соціологічного аналізу.
28. Поняття «урбанізація».
29. Соціологія села.
30. Молодь як специфічна соціально-демографічна спільнота.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні контрольних робіт:

23-25 балів – вірно дані відповіді на чотири питання з дотриманням всіх вимог до виконання;

20-22 балів – в цілому розкриті чотири питання, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

15-19 балів – дані відповіді на три питання;

10-14 балів – дані відповіді на два питання

5-9 балів – дано відповідь на одне питання;

0-4 балів – відповідь відсутня або робота містить грубі помилки.

Контрольна робота є складовою контролю роботи здобувачів вищої освіти, яка виконується у вигляді письмової роботи під час періоду самостійного навчання. Для отримання допуску до підсумкового контролю здобувач вищої освіти повинен виконати контрольну роботу, яка виконується у міжсесійний період та повинна бути подана для перевірки та рецензування викладачу. Здобувачі вищої освіти, контрольні роботи яких пройшли рецензування та зараховані, вважаються допущеними до складання екзамену з дисципліни. Оцінювання контрольної роботи здійснюється у відповідності до визначених критеріїв. У день складання екзамену контрольні роботи на рецензування не приймаються.

Загальні вимоги до оформлення контрольної роботи: написання

українською мовою, чіткість побудови, логічна послідовність аргументації відповідей на завдання. Слід використовувати загальноприйняту термінологію.

Контрольна робота оформляється на аркушах формату А4 без рамок, додержуючись таких розмірів полів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Текст і рисунки набираються на комп'ютері. При підготовці рукопису засобами текстового редактора Word рекомендується дотримуватися таких вимог: шрифт – Times New Roman, розмір 14; міжрядковий інтервал – 1; відступ – 1,25 см; вирівнювання тексту – за шириною. В таблицях та рисунках допускається використання шрифту розміром 12. Нумерація сторінок має бути наскрізною і подаватися арабськими цифрами зверху справа сторінки. Першою сторінкою є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації, але номер сторінки на ньому не ставлять.

Список використаних літературних джерел розміщується з нової сторінки у алфавітному порядку.

Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат).

Кожен варіант контрольної роботи складається з чотирьох питань. У відповіді на поставленні питання здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Питання до контрольної роботи за модулем 1 та 2:

1. Соціологічний метод і методологічні підходи до аналізу суспільства.
2. Місто соціології у системі наук про суспільство. Історія становлення та розвитку соціології.
3. Структура та функції соціології.
4. Соціальні інститути та організації.
5. Поняття та види соціальних змін. Основні теорії соціальних змін.
6. Механізми соціальних змін. Поняття соціального прогресу та стабільності.
7. Сутність поняття «суспільства». Типологія суспільства.
8. Соціальна структура суспільства..
9. Соціальна стратифікація суспільства.
10. Соціальна мобільність.
11. Поняття «маргінальність».
12. Сутність та різновиди соціальної поведінки.

13. Поняття соціальної норми.
14. Поняття «девіація», типи девіантної поведінки.
15. Соціальний контроль, його форми та роль.
16. Поняття «особистість» в соціології. Соціалізація особистості.
17. Взаємодія особистості та суспільства. Статуси та ролі особистості.
18. Соціальна сутність культури. Основні елементи культури.
19. Функції та види культури.
20. Культурна динаміка.
21. Сім'я та шлюб як соціальні інститути.
22. Структура та функції сім'ї.
23. Тенденції розвитку сімейно-шлюбних відношень.
24. Освіта як соціальний інститут. Процес становлення освіти.
25. Функції та мета освіти.
26. Соціологічні дослідження проблем освіти.
27. Наука. Роль науки в сучасному суспільстві.
28. Закономірності розвитку науки.
29. Економіка як соціальний інститут.
30. Структура та функції економіки.
31. Соціологічний вимір праці.
32. Матеріальне та духовне виробництво.
33. Трудовий колектив.
34. Політика як соціальний інститут, функції політики.
35. Структура політики.
36. Політика і влада.
37. Політична система суспільства.
38. Місто як об'єкт соціологічного аналізу.
39. Поняття «урбанізація».
40. Соціологія села.
41. Молодь як специфічна соціально-демографічна спільнота.
42. Особливості поведінки сучасної молоді.
43. Предмет та категорії соціології конфлікту. Поняття конфлікту.
44. Структура та функції конфліктів.
45. Класифікація конфліктів.
46. Основні стадії конфлікту.
47. Характеристики конфлікту (причини, гострота, тривалість, наслідки).
48. Предмет етносоціології. Поняття етносу, етноніму та етногенезу.
49. Історичні форми спільнот людей.
50. Національно-етнічні процеси та відношення.

Підсумковий контроль

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені:

25-30 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст питань;

20-24 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

15-20 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

7-14 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкритий зміст питань та завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-6 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту питань.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі усного екзамену.

Кожен варіант екзаменаційного білету складається з трьох питань. Відповіді на питання оцінюються за критеріями досягнення нормативних результатів навчання. Основними вимогами є розуміння ідей та положень, здатність вичерпно та аргументовано їх викласти, висловити та обґрунтувати власну позицію з питань, що розглядаються в ході вивчення дисципліни.

Перелік питань для підготовки до екзамену:

1. Соціологічний метод і методологічні підходи до аналізу суспільства.
2. Місто соціології у системі наук про суспільство. Історія становлення та розвитку соціології.
3. Структура та функції соціології.
4. Соціальні інститути та організації.
5. Поняття та види соціальних змін. Основні теорії соціальних змін.
6. Механізми соціальних змін. Поняття соціального прогресу та стабільності.
7. Сутність поняття «суспільства». Типологія суспільства.
8. Соціальна структура суспільства..
9. Соціальна стратифікація суспільства.
10. Соціальна мобільність.
11. Поняття «маргінальність».
12. Сутність та різновиди соціальної поведінки.
13. Поняття соціальної норми.
14. Поняття «девіація», типи девіантної поведінки.

15. Соціальний контроль, його форми та роль.
16. Поняття «особистість» в соціології. Соціалізація особистості.
17. Взаємодія особистості та суспільства. Статуси та ролі особистості.
18. Соціальна сутність культури. Основні елементи культури.
19. Функції та види культури.
20. Культурна динаміка.
21. Сім'я та шлюб як соціальні інститути.
22. Структура та функції сім'ї.
23. Тенденції розвитку сімейно-шлюбних відношень.
24. Освіта як соціальний інститут. Процес становлення освіти.
25. Функції та мета освіти.
26. Соціологічні дослідження проблем освіти.
27. Наука. Роль науки в сучасному суспільстві.
28. Закономірності розвитку науки.
29. Економіка як соціальний інститут.
30. Структура та функції економіки.
31. Соціологічний вимір праці.
32. Матеріальне та духовне виробництво.
33. Трудовий колектив.
34. Політика як соціальний інститут, функції політики.
35. Структура політики.
36. Політика і влада.
37. Політична система суспільства.
38. Місто як об'єкт соціологічного аналізу.
39. Поняття «урбанізація».
  40. Соціологія села.
  41. Молодь як специфічна соціально-демографічна спільнота.
  42. Особливості поведінки сучасної молоді.
  43. Предмет та категорії соціології конфлікту. Поняття конфлікту.
  44. Структура та функції конфліктів.
  45. Класифікація конфліктів.
  46. Основні стадії конфлікту.
  47. Характеристики конфлікту (причини, гострота, тривалість, наслідки).
  48. Предмет етносоціології. Поняття етносу, етноніму та етногенезу.
  49. Історичні форми спільнот людей.
  50. Національно-етнічні процеси та відношення.
  51. Національне питання в сучасних умовах.
  52. Феномен громадської думки. Умови його виникнення. Функції та види громадської думки.
  53. Становлення соціології громадської думки.
  54. Соціологія масових комунікацій.
  55. Соціологічне дослідження та його види.

56. Програма соціологічного дослідження.
57. Застосування вибіркового методу.
58. Анкетне опитування.
59. Інтерв'ю як засіб здобуття інформації.
60. Особливості поштового та телефонного опитування.
61. Метод «фокус-групи» і соціометрії.
62. Спостереження та експеримент як методи збору соціологічної інформації.
63. Аналіз документів.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. Здобувачі повинні діяти відповідно до політики НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.

6. Викладач буде вдячний, якщо здобувач надасть відгук щодо якості навчання та висловіть свої пропозиції з покращення змісту курсу та форм роботи.

Рекомендовані джерела інформації

Література:

1. Харламов М.І., Тогобицька В.Д. Соціологія: курс лекцій / М.І. Харламов, В.Д. Тогобицька. – Х.: НУЦЗ України, 2019. – 124 с.
2. Харламов М.І., Полякова О.О. Організація соціально-гуманітарної роботи з персоналом: навчальний посібник / М.І. Харламов, О.О. Полякова. – Х.: НУЦЗ України, 2020. – 68 с.
3. Павличенко П. П., Литвиненко Д. А. Соціологія: Навч. посібник. — К.: Лібра, 2000.
4. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій. — К.: Наук, думка, 1996.
5. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття: Навч. посібник — К.: Либідь, 1996.
6. Смелзер Н. Социология — М.: Феникс, 1994.
7. Соціологічна думка України Навч. посібник — К.: Заповіт, 1996.
8. Якуба О. О. Соціологія: Навч. посібник для студ. — Харків: Константа, 1996.

Допоміжна

9. Гавриленко І. М., Скідін О. Л. Соціологія освіти. Навч. посібник. — Запоріжжя: ЕТТА-ПРЕСС, 1998.
10. Гидденс Э. Социология: Учебник. — М.: Эдиториал УРСС, 1999.
11. Городяненко В. Г. Историография социологии: Учеб. пособие. — Днепропетровск, ДГУ, 2000.
12. Городяненко В. Г. Социологический практикум: Учеб.-метод. пособие. — К.: ИЦ «Академия», 1999.
13. Громов И. А., Мацкевич А. Ю., Семенов В. А. Западная теоретическая социология. — СПб: Ольга, 1996.
14. Дворецкая Г. В., Махнарылов В. П. Социология труда. — К.: Высш. шк., 1990.
15. Економічна соціологія Навчальний посібник /В. М. Ворона, В. Є. Пилипенко та ін. — К.: Ін-т соціології НАН України, 1997.
16. Захарченко М. В., Погорілий О. І. Історія соціології: Від античності до початку ХХ ст. — К.: Либідь, 1993.
17. Иванов В.Ф. Социология массовой коммуникации: Навч. посібник. - К. 1999.
18. Общественное мнение и власть: механизмы взаимодействия / А. А. Ручка, В.Л.Оссовский, В.А. Матусевич и др. — К.: Наукова думка, 1993.
19. Паниотто В. И., Максименно В. С. Количественные методы в социологических исследованиях. — К. Наук. думка, 1982.
20. Попова І. М. Соціологія: Пропедевт. курс: Підручник для студ. вищих навч. закладів. — К.: Тандем, 1996.
21. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс Історії теоретичної соціології — К.: Наук. Думка, 1995.
22. Рущенко І.П. Соціологія Курс лекцій. Навч. посібник для вузів — Харків, 1996.
23. Сероштан Н. А., Ялдохин И. П., Кулиш С. А. Социология труда — Харьков: Основа, 1990.
24. Соціологія. Підручник /За редакцією В.Г.Городянка — К.: Видавничий центр «Академія», 2002
25. Соціологія: короткий енциклопедичний словник/Уклад В.І. Волович та ін. — К.: Укр. центр духовн. Культури, 1998.
26. Соціологія: Навч посібник / За редакцією С. О. Макеева — К «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана 1999.
27. Соціологія: Підручник / За загальною ред проф В П Андрущенко проф М.І. Горлача —Харків — Київ, 1998.
28. Шаповал М Загальна соціологія. Вид III — К, 1996.
29. Яковенко Ю. И., Паниотто В. И. Почтовый опрос в социологическом исследовании — К.: Наук. Думка, 1988.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Міністерства освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua>)
2. Сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій (<http://www.dsns.gov.ua>)
3. Сайт Національного університету цивільного захисту України (<http://www.nuczu.edu.ua>)
4. Сайт Міністерства соціальної політики України (<http://www.msp.gov.ua>)
5. <http://www.social.org.ua>.
6. <http://www.dnopr.kiev.ua>.

Розробник: _____
(підпис)

Михайло ХАРЛАМОВ
(прізвище та ініціали)